

Briuselis, 2021 03 24
COM(2021) 137 final

2021/0070 (NLE)

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema

{SWD(2021) 62 final}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

Komisijos Pirmininkė Ursula von der Leyen paskelbė, jog bus sukurta Europos vaiko garantijų sistema, siekiant užtikrinti, kad „Europoje kiekvienas vaikas, kuriam gresia skurdas arba socialinė atskirtis, galėtų naudotis pagrindinėmis teisėmis, pvz., sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugomis“¹. Parama vaikams nuo ankstyvo amžiaus ir visą jų vaikystę yra ypač svarbi, norint sukurti tvarią, lygiateisę, įtraukią ir konkurencingą žinių ekonomiką bei sąžiningą visuomenę.

Šiuo pasiūlymu, kurio tikslas – užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti, remiamos valstybių narių pastangos užtikrinti galimybę pažeidžiamiems vaikams naudotis pagrindinėms paslaugomis: ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, švietimo (įskaitant mokyklinę veiklą), sveikatos priežiūros, mitybos ir būsto srityse. Nors dauguma vaikų ES jau gali naudotis šiomis paslaugomis, įtrauki ir tikrai visuotinė prieiga prie jų yra gyvybiškai svarbi užtikrinant vienodas galimybes visiems vaikams ir ypač tiems, kurie dėl skurdo ar kitų nepalankios padėties formų patiria socialinę atskirtį.

Socialinė atskirtis yra sudėtingas ir daugialypis reiškinys. Pagrindiniai ją skatinantys veiksniai yra nepakankami išteklių ir skurdas, tačiau taip pat vienodų galimybių naudotis prekėmis ir paslaugomis nebuvimas dėl įvairių nepalankios padėties formų, kurios neleidžia visapusiškai dalyvauti visuomenėje². **Šis pasiūlymas skirtas pažeidžiamiems vaikams,** turint galvoje vaikus, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis. Atsižvelgianti į daugialypius išbandymus, su kuriais susiduria mažas pajamas gaunantys, sunkumų gauti prekių ar pasinaudoti paslaugomis patiriantys žmonės, ES lygmeniu buvo sutarta dėl „**skurdo ar socialinės atskirties rizikos**“ sudėtinio rodiklio. Pagal šį rodiklį vertinamas: i) žmonių skaičius, kurių ekvivalentinės disponuojamosios pajamos (po socialinių pervedimų) yra mažesnės nei skurdo rizikos riba³; ii) didelis materialinis nepriteklus, apimantis pagrindinių prekių, reikalingų tinkamam gyvenimo lygiui konkrečioje visuomenėje užtikrinti, trūkumą⁴, ir iii) labai mažas darbo intensyvumas⁵. Tokiuose namų ūkiuose gyvenantys vaikai itin dažnai patiria socialinę atskirtį ir jie sudaro tikslinę šios rekomendacijos grupę.

Daugumoje ES 27 valstybių narių asmenų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičius tarp vaikų yra didesnis nei tarp visų gyventojų. 2019 m. 22,2 proc. (beveik 18 mln.) vaikų gyveno namų ūkiuose, kuriems grėsė skurdas arba socialinė atskirtis, palyginti su 20,9 proc. (apie 91 mln.) visų gyventojų. Pastarąjį dešimtmetį skurdo ar socialinės atskirties rizikos mažėjimas tarp vaikų buvo lėtesnis nei tarp visų gyventojų. Be to,

¹ Europos Komisijos (2019–2024 m.) politinės gairės.

² Žr., pvz., Komisijos komunikatą „Kuriant solidarumo Europą. Kovos su socialine atskirtimi intensyvinimas, integracijos skatinimas“, COM(92) 542; 1989 m. rugsėjo 29 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiaujančių socialinių reikalų ministrų rezoliucija dėl kovos su socialine atskirtimi, OL C 277, 1989 10 31, p. 1–1. ‘The multi-dimensional analysis of social exclusion’, Levitas at al, (2007); „Nė vieno nepalikti nuošalyje – įtraukaus vystymosi būtinybė. Ataskaita dėl socialinės padėties pasaulyje 2016“, JT (2016 m.).

³ Nustatyti 60 proc. nuo ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų nacionalinės medianos po socialinių pervedimų.

⁴ Didelis materialinis nepriteklus reiškia priverstinį nepajėgumą sumokėti už bent 4 iš toliau išvardytų 9 dalykų: 1) nuomą, hipoteką arba komunalines paslaugas; 2) pakankamą būsto šildymą; 3) nenumatytas išlaidas; 4) reguliarių mėsos ar baltymų valgymą; 5) atostogas; 6) televizorių; 7) skalbimo mašiną; 8) automobilį; 9) telefoną.

⁵ Tai atspindi jaunesnių nei 60 m. gyventojų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose darbingo amžiaus asmenys per praėjusius metus dirbo mažesniu nei 20 proc. viso savo darbo pajėgumu, dalį.

skurdo gylio⁶ ES 27 yra didesnis tarp vaikų (2019 m. 25,4 proc.) nei tarp kitų gyventojų (24,3 proc.). Tas pats pasakytina apie skurdo patvarumą⁷ (2018 m. 14,1 proc. tarp vaikų, palyginti su 10,8 proc. tarp kitų gyventojų).

Esama didelės koreliacijos tarp vaikų socialinės atskirties ir galimybės gauti pagrindines paslaugas nebuvimo. Skurde gyvenantys arba itin nepalankioje padėtyje esantys vaikai labiau linkę susidurti su kliūtimis siekiant gauti paslaugas, kurios svarbios jų gerovei ir socialinių, kognityvinių bei emocinių įgūdžių ugdymui. Nors tokios paslaugos valstybėse narėse paprastai yra teikiamos, turimi duomenys rodo, kad galimybės jomis naudotis yra nevienodos. Maždaug viename trečdalyje valstybių narių vidutinės pajamos gaunantiems tėvams vaikų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros kainos yra labai didelės. 15-oje valstybių narių mokykliniai vadovėliai, mokyklos transportas, maitinimas ir papildoma mokyklinė veikla sudaro didelę našą šeimos biudžetui. Keliose valstybėse narėse tik kai kurios su sveikatos priežiūra susijusios paslaugos vaikams yra nemokamos. Šešiose valstybėse narėse daugiau nei 10 proc. vaikų gyvena labai prastomis būsto sąlygomis. Beveik visose valstybėse narėse padidėjo benamystė, taip pat neigiamai paveikdama vaikus. Nevienodas galimybes naudotis paslaugomis skatinantys veiksniai gali būti daugialypiai ir gali apimti: finansinių išteklių, kuriais tėvai arba globėjai galėtų padengti paslaugų išlaidas, trūkumą; ribotas paslaugas, ypač kaimo⁸, nutolusiose arba nepalankiose vietovėse; paslaugų arba personalo pritaikymo ypatingų poreikių turintiems vaikams trūkumą; informacijos apie teikiamas paslaugas trūkumą arba administracines kliūtis.

Greta skurdo, kitos nepalankios padėties formos sukelia įtrauktis į visuomenę ir dalyvavimo joje kliūtis. Pasiūlyme taip pat rekomenduojama, kad rengdamos nacionalines integruotas priemones vaikams, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, valstybės narės taip pat atitinkamais atvejais atsižvelgtų į konkrečius vaikų, kurie yra benamiai arba gyvena labai prastomis būsto sąlygomis, turinčių negalią, migrantų kilmės, mažumos rasinės ar etninės kilmės (visų pirma, romų kilmės), kuriems skirta alternatyvi priežiūra (ypač institucinė), gyvenančių stabilaus pagrindo neturinčiose šeimose, poreikius.

Nepalankioje padėtyje esantiems vaikams neproporcingai didelį poveikį daro socialinė atskirtis, dažnai atsirandanti dėl skurdo arba nepritekliaus. Priklausomai nuo valstybės narės, vaikų, kuriuos augina vienas iš tėvų, kurie auga šeimose, turinčiose tris vaikus arba daugiau, arba kurie yra migrantų ar romų kilmės, skurdo rizika yra tris kartus didesnė nei kitų vaikų⁹. Taip pat nepalankioje padėtyje esančių vaikų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankomumo rodikliai yra gerokai prastesni. Globos institucijoje apgyvendinti vaikai gali nevysiškai pasinaudoti bendrojo ir įtraukaus švietimo sistema. Be to, neįgalūs vaikai, migrantų kilmės vaikai ar vaikai, gyvenantys kaimo bei atokiose vietovėse, gali negalėti dalyvauti daugumoje mokyklinės veiklos. Tarp kliūčių gali būti neįperkamas, tinkamos infrastruktūros nebuvimas, prastas prieinamumas arba su kalba susijusios problemos. Taip pat trukdoma šiems vaikams dalyvauti prevencinėse sveikatos apsaugos programose. Mažos pajamos arba nestabili šeimos padėtis dažnai lemia nereguliarią arba nesveiką mitybą. Galiausiai, dėl galimybių gauti įperkama ir tinkama būstą, įskaitant saugų geriamąjį vandenį, trūkumo kyla didėjanti labai prastų būsto sąlygų grėsmė ir tai neigiamai veikia bendrą vaiko

⁶ Santykinio skurdo rizikos gylio mediana, kuri padeda kiekybiškai nustatyti, koks yra skurstančiųjų skurdo lygis. Ji apskaičiuojama kaip skirtumas tarp asmenų, esančių žemiau skurdo rizikos ribos, ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos ir skurdo rizikos ribos, išreikštas skurdo rizikos ribos procentine dalimi.

⁷ Patvarus skurdo lygis yra asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių ekvivalentinės disponuojamosios pajamos einamaisiais metais ir bent dvejus iš trijų praėjusių metų yra mažesnės nei nustatyta skurdo riba, dalis.

⁸ 2021 m. birželio mėn. Komisija priims komunikatą „Ilgalaikė kaimo vietovių vizija“, kuriame, be kita ko, nagrinės ribotas vaikų galimybes naudotis paslaugomis arba infrastruktūromis kaimo, atokiose arba nepalankiose vietovėse.

⁹ 2021 m. kovo 15 d. Tarybos priimta 2021 m. bendra užimtumo ataskaita.

gerovę. Visos šios galimybių naudotis prekėmis ir paslaugomis kliūtys iš kartos į kartą įtvirtina socialinės atskirties ciklą, kuris daro gilią ir ilgalaikę įtaką vaikų gyvenimui.

Vaikų socialinės atskirties prevencija ir kova su ja yra būtinos socialinei pažangai ir tvariam vystymuisi užtikrinti. Socialinė atskirtis žalingai veikia dabartines ir būsimas vaikų galimybes bei jų pajėgumą prisidėti prie šiandienos ir ateities visuomenės. Mažiau tikėtina, kad socialiai atskirti vaikai, palyginti su jų geresnėmis sąlygomis augančiais bendraamžiais, pasieks gerų rezultatų mokykloje ar bus geros sveikatos. Jie susiduria su didesne rizika nebaigti mokyklos ir labiau tikėtina, kad suaugę jie bus (ilgalaikiai) bedarbiai ir dėl mažesnių darbo galimybių bei pajamų gyvens skurde. Prastas išsilavinimas ir sveikata taip pat turi svarbų ekonominį bei darbo rinkos poveikį, nes trukdo augti užimtumui ir lemia žemesnės kokybės bei mažesnio produktyvumo darbo jėgą.

COVID-19 krizė pagilino jau anksčiau buvusią nelygybę ir kelia reikšmingą padidėjusio skurdo ir socialinės atskirties pavojų. Ji sukėlė socialinę ir ekonominę riziką moterims ir pažeidžiamoms grupėms, pavyzdžiui, vienišioms tėvams, vaikams ir pagyvenusiems žmonėms, neįgaliams asmenims, migrantams, mažumoms, jaunesniems ir darba be garantijų dirbantiems darbuotojams bei žmonėms, gyvenantiems zonose ir namų ūkiuose, kuriuose yra ribotas skaitmeninis ryšys arba jo nėra. Mažas ir vidutines pajamas gaunančių asmenų grupės susiduria su didesne pajamų praradimo tikimybe dėl augančio nedarbo ir mažesnių nuotolinio darbo galimybių. Manoma, kad poveikis namų ūkių disponuojamosioms pajamoms didins nelygybę ir gali sukelti skurdo bei socialinės atskirties grėsmę naujoms namų ūkių kategorijoms. Uždarius mokyklas vaikai neteko patikimo mitybos šaltinio, nes daug vaikų prarado galimybę valgyti mokykloje. Plačiai paplitęs skaitmeninimas tam tikru mastu sušvelnino dėl mokyklų uždarymo prarastą mokymą, bet daug vaikų neturėjo tinkamos mokymosi namuose aplinkos, pvz., dėl reikiamos įrangos trūkumo, prasto interneto ryšio arba pagalbos atliekant mokyklinės užduotis trūkumo. COVID-19 krizė ir socialinių kontaktų ribojimas taip pat paveikė oficialiai teikiamas priežiūros paslaugas, švietimą ir laisvalaikio paslaugas.

ES pasiektas bendras sutarimas dėl veiksmingos ir nediskriminuojančios galimybės vaikams, kurie patiria įvairias nepalankios padėties formas, naudotis kokybiškais pagrindinėmis paslaugomis garantavimo svarbos. Europos Parlamentas savo 2015 m. lapkričio 24 d. rezoliucijoje¹⁰, ir kaip patvirtinta jo 2019 m. balandžio 4 d. rezoliucijoje dėl „Europos socialinio fondo +“¹¹, ragino parengti Europos vaiko garantijų sistemą, kurioje skiriamas dėmesys skurstantiems vaikams ir pabrėžiamos tam tikros pagrindinės paslaugos. Parlamentas taip pat paprašė Komisijos išnagrinėti galimybes sukurti šią Europos vaiko garantijų sistemą pasitelkus daugiamečius parengiamuosius veiksmus. Savo 2020 m. birželio 8 d. išvadose Taryba taip pat ragino Komisiją pateikti pasiūlymą dėl Europos vaiko garantijų sistemos. Europos Audito Rūmai savo 2020 m. rugsėjo 29 d. specialiojoje ataskaitoje 20/2020¹² pabrėžė, kad reikia tikslingesnės Komisijos paramos valstybių narių veiksmams kovoje su vaikų skurdu. Taryba, reaguodama į šią ataskaitą, paragino Komisiją į jos būsimas iniciatyvas, taip pat į Europos semestro ekonominio koordinavimo procesą, įtraukti kovos su vaikų skurdu veiksmus ir tikslus. 2021 m. kovo 11 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją

¹⁰ 2015 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl nelygybės mažinimo ypatingą dėmesį skiriant vaikų skurdui (2014/2237(INI)).

¹¹ 2019 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) (COM(2018)0382 – C8-0232/2018 – 2018/0206(COD)).

¹² Specialioji ataskaita 20/2020 „Kova su vaikų skurdu. Komisijos parama turėtų būti tikslingesnė“, Europos Audito Rūmai, 2020 m.

dėl vaikų teisių, atsižvelgiant į ES vaiko teisių strategiją¹³, kurioje ragina Komisiją 2021 m. pirmą ketvirtį pateikti pasiūlymą dėl Europos vaiko garantijų sistemos sukūrimo ir kviečia valstybes nares paspartinti jos įgyvendinimą bei investuoti visus turimus išteklius, įskaitant ES lėšas. Europos Parlamentas taip pat pabrėžė, kad valstybės narės turėtų parengti kovos su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi daugiametes nacionalines strategijas ir Europos vaiko garantijų sistemos nacionalinius veiksmų planus.

Nė vienas vaikas neturėtų būti paliktas nuošaly. 2020 m. birželio 17 d. priimtoje Komisijos ataskaitoje dėl demografinių pokyčių poveikio¹⁴ išryškintos demografinės tendencijos ir įgūdžių trūkumas patvirtina būtinybę skatinti jaunosios kartos potencialą, nepriklausomai nuo jos socialinės ir ekonominės padėties. Nors ES socialinė įtrauktis ir sanglauda yra vienos iš didžiausių pasaulyje¹⁵, reikia ryžtingų politinių veiksmų, siekiant paremti sunkiomis aplinkybėmis gyvenančius vaikus, kurie dėl įvairių nepalankios padėties formų gali susidurti su kliūtimis. Todėl Europos vaiko garantijų sistemoje daugiausia dėmesio skiriama pažeidžiamų vaikų paramai.

Europos socialinių teisių ramstis suteikia pagrindą ES ir nacionaliniams veiksams, siekiant užtikrinti sąžiningas ir sklandžiai veikiančias darbo rinkas bei socialinę apsaugą ir įtrauktį¹⁶. Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planu¹⁷ siekiama toliau tobulinti gyvenimo lygį, darbo sąlygas ir visiems suteikti vienodas galimybes, tokiu būdu užtikrinant teisingumą, atsparumą ir didesnę socialinę konvergenciją. Veiksmų planu suteikiamas naujas postūmis spręsti skurdo ir socialinės atskirties klausimus ES. **Jame nustatytas tikslas – žmonių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičių sumažinti bent 15 mln. ir iš jų bent 5 mln. turėtų būti vaikai.** Pagal peržiūrėtą socialinių rodiklių suvestinę bus stebimi veiklos rezultatai ir tendencijos valstybėse narėse, sudarant sąlygas Komisijai, laikantis aiškiai apibrėžtos politikos koordinavimo tvarkos, per Europos semestrą stebėti Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimo pažangą.

Europos vaiko garantijų sistemos tikslas – užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir kovoti su ja, užtikrinant, kad pažeidžiami vaikai galėtų naudotis pagrindinių paslaugų rinkiniu. Tokiu būdu šia iniciatyva bus prisidedama prie lygių galimybių pažeidžiamiesiems vaikams skatinimo ir kovojama su vaikų skurdu.

Kad būtų galima pasiekti šį tikslą, remiantis išsamiais konsultacijomis, pasiūlyme:

- valstybėms narėms rekomenduojama skirti paramos priemones pažeidžiamiesiems vaikams, kuriais laikomi jaunesni nei 18 metų asmenys, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis;
- valstybėms narėms rekomenduojama nustatant pažeidžiamus vaikus ir tos grupės viduje atsižvelgti, atitinkamais atvejais, į konkrečias nepalankios padėties formas, pavyzdžiui į šių grupių poreikius: i) benamių vaikų arba vaikų, gyvenančių labai prastomis būsto sąlygomis; ii) neįgalių vaikų; iii) migrantų kilmės vaikų; iv)

¹³ 2021 m. kovo 11 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl vaikų teisių, atsižvelgiant į ES vaiko teisių strategiją (2021/2523(RSP)).

¹⁴ Ataskaita dėl demografinių pokyčių poveikio, Europos Komisija, 2020 m.

¹⁵ Pavyzdžiui, bendra pajamų nelygybė, matuojama santykiu S80/S20, 2018 m. JAV siekė 8,4, o ES 27 – tik 5,05. Kitos pirmaujančios ekonomikos valstybės arba neturi naujausių ir patikimų duomenų (2011 m. Kinijos vertinimas buvo 28,3), arba jų rodikliai yra didesni nei ES (Jungtinė Karalystė – 5,6, Japonija – 6,2). Nepaisant šiek tiek žemesnio žmogaus socialinės raidos indekso (2019 m. 0,920 JAV ir 0,894 – ES 27), vidutiniškai europiečiai gyvena 2,4 metų ilgiau nei amerikiečiai (tikėtina gyvenimo trukmė 2018 m. atitinkamai 80,9 ir 78,5 metų).

¹⁶ Visų pirma 1 principas „Švietimas, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą“, 3 principas „Lygios galimybės“, 11 principas „Vaikų priežiūra ir parama vaikams“, 14 principas „Minimalios pajamos“, 16 principas „Sveikatos priežiūra“, 17 principas „Neįgaliųjų įtrauktis“, 19 principas „Būstas ir parama benamiams“ ir 20 principas „Pagrindinės paslaugos“.

¹⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas“, COM(2021) 102 final.

mažumos rasinės ar etninės kilmės (visų pirma, romų kilmės) vaikų; v) vaikų, kuriems skirta alternatyvi priežiūra (ypač institucinė), ir vi) vaikų stabilaus pagrindo neturinčiose šeimose;

- valstybės narės raginamos pažeidžiamiems vaikams užtikrinti veiksmingą ir nemokamą galimybę gauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, švietimo (įskaitant mokyklinę veiklą), sveikos mitybos kiekvieną mokyklos dieną ir sveikatos priežiūros paslaugas; vienas iš būdų padidinti galimybių naudotis paslaugomis veiksmingumą – padaryti tam tikras paslaugas nemokamas;
- valstybės narės raginamos pažeidžiamiems vaikams užtikrinti veiksmingą galimybę sveikai maitintis ir gyventi tinkamame būste;
- valstybėms narėms teikiamos gairės dėl to, kaip būtų galima atitinkamomis priemonėmis sustiprinti galimybių gauti šias paslaugas užtikrinimą;
- nustatomi valdymo ir ataskaitų teikimo mechanizmai;
- pateikiama įgyvendinimo, tikrinimo ir vertinimo tvarka.

Pasiūlyme pripažįstama, kad vaikų socialinę atskirtį skatinančių veiksnių problemos sprendimas yra daugialypis uždavinys. Pati Europos vaiko garantijų sistema bus veiksminga tik taikant platesnį integruotų priemonių rinkinį, kaip apibrėžta **Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane**, ir platesnę **ES vaiko teisių strategijos**, prie kurios prisidedama ir šiuo pasiūlymu, politikos sistemą. Šiuo tikslu pasiūlyme rekomenduojama, kad valstybės narės kurtų palaikančią, galimybes suteikiančią politikos sistemą: i) užtikrinamos, kad susijusios politikos kryptys derėtų tarpusavyje, ir gerindamos jų tinkamumą vaikams remti; ii) investuodamos į tinkamas švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sistemas; iii) teikdamos darbo rinkos integravimo priemones tėvams arba globėjams ir pajamų rėmimą šeimoms ir vaikams; iv) sprendamos socialinės atskirties teritorinio aspekto klausimus, įskaitant išskirtines miesto, kaimo ir atokias vietas; v) stiprinamos įvairių suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą ir dalyvavimą; vi) užkirsdomos kelią pažeidžiamų vaikų diskriminacijai ir stigmatizacijai; vii) remdamos strategines investicijas į vaikus ir paslaugas, įskaitant galimybes suteikiančią infrastruktūrą ir kvalifikuotą darbo jėgą, ir viii) skirdamos tinkamus išteklius bei optimaliai naudodamos ES finansavimą.

Sajungos lėšomis galima remti kovos su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi priemones bei Europos vaiko garantijų sistemos įgyvendinimą. 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiu valstybės narės, kurių rodiklis, susijęs su vaikais, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, yra aukštesnis nei ES vidurkis (2017–2019 m.), turės iš „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) 5 proc. lėšų skirti kovai su vaikų skurdu arba socialine atskirtimi, o iš kitų valstybių narių bus reikalaujama skirti tinkamo dydžio sumą. Europos regioninės plėtros fondas taip pat prisidės perspektyviomis investicijomis į socialinę infrastruktūrą, įrangą ir galimybę gauti kokybiškas pagrindines paslaugas bei bendradarbiavimo projektais pasienio regionuose.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė suteiks galimybę stiprinti valstybių narių ekonomikos augimo potencialą, darbo vietų kūrimą ir ekonominį, socialinį bei institucinį atsparumą, be kita ko, remiant vaikams ir jaunimui skirtą politiką, ir mažinti ekonominį bei socialinį COVID-19 krizės poveikį, padedant įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį ir didinant ekonominę, socialinę bei teritorinę sanglaudą. Techninės paramos priemone galima remti valstybių narių rengiamas ir įgyvendinamas reformas, kurios skirtos nelygybės klausimams švietimo, socialinėje, ekonominėje ir teisinėje srityse spręsti ir įveikti vaikams iškilusius sunkumus.

Valstybės narės taip pat toliau gaus naudos iš 2017–2023 m. ES pieno, vaisių ir daržovių programos¹⁸. 2023 m. Komisija pateiks šios programos peržiūros pasiūlymą, kad sveiki maisto produktai būtų labiau prieinami vaikams ir kad jie geriau suprastų sveiko ir tvaraus maisto teikiamą naudą.

- **Suderinamumas su šioje politikos srityje galiojančiomis politikos nuostatomis**

2013 m. Komisijos rekomendacijoje „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“¹⁹ nustatytas integruotas vaikų skurdo arba socialinės atskirties mažinimo požiūris. Rekomendacijoje didžiausias dėmesys skiriamas trimis kryptims: i) galimybei naudotis tinkamais ištekliais; ii) galimybei naudotis prieinamomis kokybiškomis paslaugomis ir iii) vaikų teisių dalyvauti pramoginėje, laisvalaikio, sportinėje ir kultūrinėje veikloje, taip pat dalyvauti priimančias sprendimus, kurie turi įtakos jų gyvenimui, puoselėjimui. Šiuo pasiūlymu papildomos galiojančios politikos kryptys kovos su vaikų socialine atskirtimi srityje, jame remiamasi įgyvendinant rekomendaciją „Investicijos į vaikus“ įgyta patirtimi bei padarytomis išvadomis ir sustiprinama rekomendacijos antroji kryptis, pirmenybę teikiant galimybei pažeidžiamiems vaikams naudotis pagrindinėmis paslaugomis.

Europos semestro ekonomikos ir užimtumo koordinavimo procese, paremtame socialinių rodiklių suvestine²⁰, pabrėžiamas su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi susiję uždaviniai ir kelioms valstybėms narėms pateiktos susijusios konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos²¹. Užimtumo politikos gairėse²² pabrėžiama, kaip svarbu visiems, įskaitant vaikus, užtikrinti galimybę naudotis tam tikromis paslaugomis, pavyzdžiui, ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra, švietimu ir sveikatos priežiūra, kai tokia galimybė tampa būtina sąlyga lygioms galimybėms užtikrinti.

2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu daugeliui su vaikais susijusių politikos sričių, įskaitant kovą su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi, kokybišką bendrąjį lavinimą ir priežiūros paslaugas, taip pat sveiką ir maistingą maistą bei materialinę pagalbą skurstantiems vaikams, buvo teikiama Europos struktūrinių ir investicijų fondų (visų pirma Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo ir Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo) parama.

2017–2020 m. pagal struktūrinių reformų rėmimo programą buvo teikiama techninė parama įgyvendinti valstybių narių reformoms, skirtoms: i) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros kokybei pagerinti bei užkirsti kelią mokyklos nebaigimui; ii) padaryti švietimo sistemą įtraukesnę; iii) remti vaikų deinstitutionalizavimą; iv) padidinti neįgalių vaikų galimybes naudotis paslaugomis; v) skatinti migrantų ir etninių mažumų vaikų socialinį integravimą; vi) siekti, kad nacionalinės teisingumo sistemos labiau atitiktų vaiko interesus, ir vii) peržiūrėti šeimos apsaugos teisės aktus, siekiant tenkinti besikeičiančius visų šeimų tipų poreikius.

- **Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis**

Šis pasiūlymas papildo ir atitinka nemažai kitų ES iniciatyvų. Jis yra **Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano** konkretus siektinas rezultatas ir prisidės siekiant šio plano

¹⁸ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007, OL L 347, 2013 12 20, p. 671–854.

¹⁹ 2013 m. vasario 20 d. Komisijos rekomendacija 2013/112/ES „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“, OL L 59, 2013 3 2, p. 5.

²⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators/social-scoreboard-indicators>.

²¹ Konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos apima platų spektrą klausimų, susijusių su vaikų skurdu, pavyzdžiui, pajamų rėmimą, įtraukų švietimą, galimybę gauti ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, galimybę naudotis sveikatos priežiūra ir benamystę.

²² 2020 m. spalio 13 d. Tarybos sprendimas (ES) 2020/1512 dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, OL L 344, 2020 10 19, p. 22–28.

pagrindinio tikslo – sumažinti asmenų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičių. Nepakankamai atstovaujama grupių, įskaitant moterų, dalyvavimo darbo rinkoje didinimas taip pat prisidės prie kovos su skurdu. Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane vienas iš svarbiausių nustatytų tikslų yra pasiekti 78 proc. užimtumo lygį ir iškeliamas papildomas siekis – iki 2030 m. bent perpus sumažinti lyčių užimtumo skirtumą.

Šiuo pasiūlymu papildoma tuo pačiu metu priimta **ES vaiko teisių strategija**, kurioje į vieną nuoseklią politikos sistemą sutelktos visos esamos ir būsimos iniciatyvos dėl vaikų teisių, ir pateikiamos konkrečios rekomendacijos tiek vidaus, tiek išorės ES veiksams. Jame išdėstytas Komisijos darbas šiose srityse: i) vaikų dalyvavimo ES politiniame ir demokratiname gyvenime; ii) socialinės ir ekonominės įtraukties, švietimo ir sveikatos; iii) visų formų smurto ir diskriminacijos prevencijos bei apsaugos nuo jų; iv) vaiko interesus atitinkančio teisingumo; v) vaikų skaitmeniniame amžiuje ir vi) vaiko teisių pasaulinio aspekto. Skyrius dėl socialinės ir ekonominės įtraukties suderintas su Europos vaiko garantijų sistema.

2019 m. gegužės 22 d. Taryba priėmė **rekomendaciją dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų**²³, kurios tikslas – padėti pastangas dedančioms valstybėms narėms pagerinti galimybes naudotis ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra bei jų kokybę. 2020 m. rugsėjo 30 d. Komisija priėmė komunikatą „**Europos švietimo erdvės sukūrimas iki 2025 m.**“²⁴, jame vienas iš šešių aspektų, kurie bus konsoliduoti, yra įtrauktis ir lyčių lygybė. Remdamasi šiuo komunikatu, 2021 m. vasario 19 d. Taryba priėmė **rezoliuciją dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos siekiant sukurti Europos švietimo erdvę ir imtis veiksmų vėlesniu laikotarpiu (2021–2030 m.)**²⁵ ir sutarė dėl ES lygmens tikslo, kad bent 96 proc. vaikų nuo 3 metų iki privalomo pradinio ugdymo pradžios amžiaus turėtų dalyvauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje. Rezoliucija taip pat numatoma visiems, dalyvaujantiems švietimo ir mokymo sistemoje, gerinti kokybę ir teisingumą, taip pat užtikrinti jų įtrauktį ir sėkmę. Valstybės narės sutarė, kad iki 2030 m. švietimo ir mokymo įstaigų nebaigusiu asmenų dalis būtų mažesnė nei 9 proc.

2020 m. rugsėjo 30 d. Komisija priėmė komunikatą „**2021–2027 m. skaitmeninio švietimo veiksmų planas. Švietimo ir mokymo pritaikymas prie skaitmeninio amžiaus**“²⁶, kuriame pristatyta skaitmeninio švietimo, atsižvelgiant į mokymosi visą gyvenimą perspektyvą, plataus užmojo vizija, kurios esmė – įtraukti visus bet kokio amžiaus besimokančiuosius.

2020 m. kovo 5 d. Komisija priėmė **2020–2025 m. Europos lyčių lygybės strategiją**²⁷. Strategija siekiama kovoti su lyčių stereotipais, nuo ankstyvo amžiaus neigiamai veikiančiais mergaičių ir berniukų, apimant visą jų įvairovę, gerovę ir galimybes. Joje taip pat skelbiama, kaip patvirtinta Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane, kad 2022 m. Komisija pateiks persvarstytus Barselonos tikslus²⁸ dėl dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje. Strategija taip pat skatinamas moterų ekonominis įgalėjimas ir vienodas

²³ 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų, OL C 189, 2019 6 5, p. 4–14.

²⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos švietimo erdvės sukūrimas iki 2025 m.“, COM(2020) 625 *final*.

²⁵ Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos siekiant sukurti Europos švietimo erdvę ir imtis veiksmų vėlesniu laikotarpiu (2021–2030 m.), OL C 66, 2021 2 26, p. 1–21.

²⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2027 m. skaitmeninio švietimo veiksmų planas. Švietimo ir mokymo pritaikymas prie skaitmeninio amžiaus“, COM(2020) 624 *final*.

²⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija“, COM(2020) 152 *final*.

²⁸ Dėl Barselonos tikslų susitarta 2002 m. sutarė Barselonoje vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime. Tiksluose nustatyta, kad 33 proc. vaikų iki trejų metų amžiaus ir 90 proc. vaikų nuo trejų metų iki privalomo pradinio ugdymo pradžios amžiaus turėtų lankyti vaikų priežiūros įstaigas.

neapmokamo priežiūros darbo, įskaitant vaikų priežiūrą, pasidalijimas tarp moterų ir vyrų. Tol, kol moterys ir toliau prisiims neproporcingą vaikų auginimo atsakomybę, lyčių lygybės ir vaikų socialinės įtraukties tikslai bus glaudžiai susiję.

2020 m. rugsėjo 19 d. Komisija priėmė **2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų planą**²⁹. Veiksmų plane numatyta kova su rasizmu, pasitelkiant politikos ir finansavimo programas užimtumo, būsto ir galimybės naudotis sveikatos priežiūra bei švietimu srityse. Juo skatinami veiksmai, kuriais užtikrinama, kad mažumos rasinės ar etninės kilmės vaikai turėtų vienodas galimybes naudotis švietimu ir kad mokytojai būtų parengti dirbti su visais vaikais ir atsižvelgtų į skirtingos kilmės mokinių poreikius. Veiksmų plane taip pat numatyta Komisijos ataskaita dėl ES rasinės lygybės direktyvos, kuria įvairiose srityse, pavyzdžiui, švietimo ir socialinės apsaugos, draudžiama etnine ar rasine kilme grindžiama diskriminacija, įskaitant romų vaikų diskriminaciją, taikymo.

2020 m. spalio 7 d. Komisija priėmė **ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginį planą**³⁰. Jį sudaro komunikatas ir pasiūlymas dėl **Tarybos rekomendacijos dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo**, kurią Taryba priėmė 2021 m. kovo 12 d.³¹. Rekomendacijoje valstybės narės raginamos kovoti su daugialype ir struktūrine romų diskriminacija, visų pirma romų vaikų, ir imtis griežtesnių priemonių, kuriomis romų vaikai ir jų šeimos būtų remiami tarpusavyje susijusiose užimtumo, socialinių paslaugų, kokybės, įtraukaus bendrojo lavinimo bei ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, sveikatos, būsto ir galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis, mitybos ir galimybės užsiimti laisvalaikio veikla srityse.

2020 m. spalio 14 d. Komisija priėmė komunikatą **„Renovacijos banga Europoje: pastatų ekologizavimas, darbo vietų kūrimas ir gyvenimo gerinimas“**³². Ši iniciatyva grindžiama renovuoto būsto įperkamo principu ir jo prieinamumu, taip prisidedant prie tikslo užtikrinti pažeidžiamiems vaikams tinkamą būstą, visų pirma remiantis Komisijos rekomendacija dėl energijos nepritekliaus³³.

2020 m. liepos 1 d. Komisija priėmė dokumentų rinkinį **„Jaunimo užimtumo rėmimas. Tiltas jaunai kartai į darbo rinką“**³⁴, siekdama padėti jaunimui, kuris ateina į darbo rinką. Viena iš šio dokumentų rinkinio sudėtinių dalių buvo pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos **„Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“**³⁵, kurią Taryba priėmė 2020 m. spalio 30 d. Rekomendacija siekiama užtikrinti, kad visi jaunuoliai, kurių amžius – iki 30 metų, per 4 mėnesius po darbo netekimo ar mokyklos baigimo gautų kokybišką pasiūlymą dirbti, toliau mokytis, dalyvauti pameistrystės programoje ar atlikti mokomąją praktiką.

²⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų planas, COM(2020) 565 *final*.

³⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Lygybės sąjunga. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginis planas“, COM(2020) 620 *final*.

³¹ 2021 m. kovo 12 d. Tarybos rekomendacija dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo, 2021/C 93/01.

³² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Renovacijos banga Europoje: pastatų ekologizavimas, darbo vietų kūrimas ir gyvenimo gerinimas“, COM(2020) 662 *final*.

³³ 2020 m. spalio 14 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2020/1563 dėl energijos nepritekliaus, OL L 357, 2020 10 27, p. 35–41.

³⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jaunimo užimtumo rėmimas. Tiltas jaunai kartai į darbo rinką“, COM(2020) 276 *final*.

³⁵ 2020 m. spalio 30 d. Tarybos rekomendacija „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo 2020/C 372/01, OL C 372, 2020 11 4, p. 1–9.

2020 m. lapkričio 12 d. Komisija priėmė **2020–2025 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategiją**³⁶, kurioje pristatytos priemonės LGBTIQ asmenų ir jų šeimų, įskaitant vaikus, įtraukčiai ir kovai su jų diskriminacija skatinti.

2020 m. lapkričio 24 d. Komisija priėmė „**2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planą**“³⁷, kuris apima migrantus ir migrantų kilmės ES piliečius. Šiame veiksmų plane daugiausia dėmesio sutelkiama į veiksnius, sudarančius sąlygas sėkmingai integracijai ir įtraukčiai: švietimą ir mokymą, užimtumą ir įgūdžius bei sveikatą ir būstą. Jame ypatingas dėmesys skiriamas migrantų ir migrantų kilmės ES piliečių vaikams.

2021 m. vasario 3 d. Komisija priėmė komunikatą pavadinimu „**Europos kovos su vėžiu planas**“³⁸, kurio dėmesio centre – vaikų vėžys. Viena iš pavyzdinių šio plano iniciatyvų – pradėti įgyvendinti „Pagalbos vėžiu sergantiems vaikams iniciatyvą“, siekiant užtikrinti, kad vaikai galėtų gauti skubias ir optimalias vėžio aptikimo, diagnostikos, gydymo ir priežiūros paslaugas.

2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija³⁹ siekiama per ateinančią dešimtmetį ES ir už jos ribų pagerinti neįgaliųjų gyvenimą. Šioje strategijoje taip pat pateikiamas tarpsektorinis požiūris į neįgalius vaikus.

Keliose Komisijos iniciatyvose jau buvo nagrinėtas platesnis politikos kontekstas ir pagrindiniai vaikų socialinę atskirtį skatinantys veiksniai, visų pirma tėvų ir globėjų dalyvavimas darbo rinkoje. Šios iniciatyvos yra: Komisijos rekomendacija dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties⁴⁰; Tarybos rekomendacija dėl ilgalaikių bedarbių integracijos į darbo rinką⁴¹; Direktyva dėl tėvų ir prižiūrinių asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros⁴²; Tarybos rekomendacija dėl socialinės apsaugos galimybių⁴³; nauja įgūdžių darbotvarkė⁴⁴; Europos laikinos paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE)⁴⁵ ir Komisijos pasiūlymas dėl direktyvos dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio⁴⁶.

³⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategija, COM/2020/698 *final*“.

³⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planas“, COM(2020) 758 *final*“.

³⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos kovos su vėžiu planas“, COM(2021) 44 *final*“.

³⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija“, COM(2021) 101 *final*“.

⁴⁰ 2008 m. spalio 3 d. Komisijos rekomendacija dėl iš darbo išstumtų asmenų aktyvios įtraukties, OL L 307, 2008 11 18, p. 11–14.

⁴¹ 2016 m. vasario 15 d. Tarybos rekomendacija dėl ilgalaikių bedarbių integracijos į darbo rinką, OL C 67, 2016 2 20, p. 1–5.

⁴² 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinių asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES, OL L 188, 2019 7 12, p. 79–93.

⁴³ 2019 m. lapkričio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių 2019/C 387/01, OL C 387, 2019 11 15, p. 1–8.

⁴⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos įgūdžių darbotvarkė, kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“, COM(2020) 274“.

⁴⁵ 2020 m. gegužės 19 d. Tarybos reglamentas (ES) 2020/672 dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti (SURE) sukūrimo, OL L 159, 2020 5 20, p. 1–7

⁴⁶ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio Europos Sąjungoje, COM(2020) 682 *final*“.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

• Teisinis pagrindas

Pagal SESV 151 straipsnį tarp Sąjungos ir valstybių narių tikslų yra skatinti geresnes gyvenimo sąlygas, deramą socialinę apsaugą ir žmogiškųjų išteklių plėtotę, siekiant nuolatinio didelio užimtumo ir kovojant su atskirtimi. Gerinant visų ES gyvenančių vaikų galimybių lygybę prisidedama prie šių tikslų siekimo. Pagal SESV 153 straipsnio 1 dalies j punktą Sąjunga remia ir papildo valstybių narių veiklą kovos su socialine atskirtimi srityje, kad būtų galima pasiekti 151 straipsnio tikslus.

Šis pasiūlymas grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 292 straipsniu, pagal kurį Taryba priima rekomendacijas remdamasi Komisijos pasiūlymu kartu su SESV 153 straipsnio 1 dalies j punktu ir 153 straipsnio 2 dalimi.

Pasiūlymu bus prisidėta prie Europos Sąjungos sutarties tikslų, t. y. kovos su socialine atskirtimi ir diskriminacija bei vaiko teisių apsaugos (Sutarties 3 straipsnis).

Taip pat pasiūlymu bus prisidedama prie ES pagrindinių teisių chartijos ir visų pirma prie jos 24 straipsnio, kuriame pripažįstama, kad vaikai turi teisę į jų gerovei būtiną apsaugą ir priežiūrą, ir 33 straipsnio, kuriame išdėstyta, kad šeimai užtikrinama teisinė, ekonominė ir socialinė apsauga.

• Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)

Nors politikos kryptys, kuriomis sprendžiami vaikų socialinės atskirties klausimai, priklauso valstybių narių atsakomybės sričiai, Sąjunga yra kompetentinga remti ir papildyti valstybių narių veiksmus.

Pasiūlymu užtikrinama ES lygmens veiksmų pridėtinė vertė. Pagal jį bus laikomasi politinio įsipareigojimo siekti lygių galimybių vaikams ir ypač – pažeidžiamiems vaikams ir bus remiama aukštesniais standartais grindžiama valstybių narių socialinė konvergencija.

Pridėtinė ES lygmens veiksmų vertė yra dar didesnė atsižvelgiant į sunkumus, susijusius su COVID-19 pandemija, nes jos socialinis ir ekonominis poveikis, tikėtina, daro neproporcingą poveikį pažeidžiamiems vaikams. Europos vaiko garantijų sistema padės sušvelninti kai kuriuos neigiamus pandemijos padarinius, užtikrinant, kad pažeidžiami vaikai galėtų be jokių apribojimų naudotis pagrindinėmis paslaugomis.

Nepažeidžiant valstybių narių kompetencijos, šiuo pasiūlymu šiam siekiui suteikiamas konkretus turinys, visų pirma pasinaudojant rekomendacijos „Investicijos į vaikus“ 8 metų įgyvendinimu. Tikslinga ES intervencija, kuria siekiama sumažinti galimybių naudotis pagrindinėmis paslaugomis skirtumą tarp pažeidžiamų vaikų ir jų geresnėmis sąlygomis augančių bendraamžių, galiausiai bus prisidedama prie lygių galimybių vaikams ES užtikrinimo, išvengiant vaikų socialinės atskirties didelių ekonominių ir visuomeninių išlaidų ir iš kartos į kartą išliekančių nepalankių sąlygų.

Pasiūlymas taip pat padės valstybėms narėms kuo geriau pasinaudoti ES ir nacionaliniu finansavimu vaikų socialinės atskirties problemoms spręsti. Komisija primygtinai ragina valstybes nares vaikų socialinės atskirties klausimus spręsti prioritetine tvarka.

• Proporcingumo principas

Pasiūlymu papildomos valstybių narių pastangos vaikų socialinės atskirties klausimų sprendimo srityje. Jame gerbiama valstybių narių praktika ir sistemų įvairovė. Pasiūlyme pripažįstama, kad dėl skirtingų nacionalinio, regionų ar vietos lygmens aplinkybių gali skirtis

tai, kaip ši rekomendacija bus įgyvendinama. Tokiu būdu valstybės narės galės pasinaudoti rekomendacija pagal savo konkrečias aplinkybes.

Proporcingumo principas taip pat suvaidino svarbų vaidmenį renkantis priemonę.

- **Priemonės pasirinkimas**

Priemonė yra pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos, kuri atitinka subsidiarumo ir proporcingumo principus. Rekomendacija grindžiama esamais Europos Sąjungos teisės aktais ir dera su Europos Sąjungos veiklos socialinės politikos srityje priemonėmis. Pasiūlymas, kaip teisinė priemonė, atskleidžia valstybių narių įsipareigojimą taikyti šioje rekomendacijoje nustatytas priemones ir suteikia tvirtą politinį pagrindą bendradarbiauti Europos lygmeniu šioje srityje, visapusiškai atsižvelgiant į valstybių narių kompetenciją.

3. **EX POST VERTINIMŲ, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI**

- **Galiojančių teisės aktų *ex post* vertinimai ir (arba) tinkamumo patikra**

2017 m. pristatydamą Europos socialinių teisių ramstį Komisija įvertino rekomendacijos „Investicijos į vaikus“ 4 metų įgyvendinimo patirtį⁴⁷. Šis vertinimas buvo papildytas Europos socialinės politikos tinklo ekspertų atliktu tyrimu „Pažanga Europoje įgyvendinant 2013 m. ES rekomendaciją „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties. Nacionalinių politikos krypčių tyrimas“⁴⁸.

Komisijos vertinime apžvelgta padaryta pažanga ir bendrosios politikos, ir kiekvienos iš trijų krypčių srityse. Taip pat išnagrinėtas poveikis politikos, skirtos vaikams ir šeimoms, formavimui ir pateikta nemažai gerosios patirties ir atliktų veiksmų praktinių pavyzdžių.

Atlikus vertinimą padaryta išvada, kad visapusiškas rekomendacijos įgyvendinimas tebevykdomas. Nors rekomendacija sulaukė stipraus palaikymo ir nacionaliniu, ir ES lygmeniu, įskaitant Europos Parlamentą ir pilietinę visuomenę, visgi ji nebuvo nei gerai žinoma, nei tinkamai naudojama valstybėse narėse vietos lygmeniu, kur turi būti parengti ir įgyvendinti konkretūs mechanizmai. Tačiau vertinime pabrėžta, kad ši rekomendacija įkvėpė nemažai teigiamą poveikį turinčių projektų. Ja, kaip politikos svertu, buvo, skirtingu mastu, sėkmingai naudojamosi Europos semestre, prisidedant prie atitinkamų konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų valstybėms narėms įvairiomis temomis, nuo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei pajamų rėmimo iki įtraukaus švietimo. Taip pat rekomendacija turėjo poveikį rengiant ir įgyvendinant Europos struktūrinių ir investicijų fondų 2014–2020 m. programas⁴⁹.

Vertinime pabrėžiama, kad dauguma valstybių narių pritarė tam, jog tik išsamus integruotas požiūris būtų veiksminga strategija, galinti padėti išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties. Šį atnaujintą požiūrį ir poreikį stiprinti bendradarbiavimą tarp visų suinteresuotųjų šalių vietos lygmeniu valstybės narės įvertino kaip vieną iš sunkumų. Dauguma valstybių narių sutiko, kad daugiau investuoti į vaikus ankstyvame amžiuje yra socialiai teisinga ir ekonomiškai pagrįsta ir kad pagrindinis šios investicijos komponentas – suteikti aukštos kokybės ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą.

⁴⁷ 2013 m. rekomendacijos „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“ įvertinimas, SWD(2017) 258 final.

⁴⁸ Pažanga Europoje įgyvendinant 2013 m. ES rekomendaciją „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties. Nacionalinių politikos krypčių tyrimas“, Europos Komisija, 2017 m.

⁴⁹ 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu 25,6 proc. visos Europos socialinio fondo (ESF) 86,4 mlrd. EUR asignavimo sumos buvo skirta socialinės įtraukties priemonėms. Iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) buvo skirta 24,1 mlrd. EUR integracinio augimo prioritetams, įskaitant socialinės įtraukties skatinimą, kovą su skurdu ir investicijas į švietimo priemones.

Galiausiai, kalbant apie laimėjimus, vertinimo metu nustatyta, kad rekomendacijos pirmosios dvi kryptys, dėl galimybių gauti pajamas ir naudotis paslaugomis, buvo labai svarbios užtikrinant konkrečius politikos pokyčius ir plėtojant projektus.

Be to, Europos socialinės politikos tinklo tyrime padaryta išvada, kad galimybių naudotis įperkamos kokybiškoms paslaugoms pagerėjimas valstybėse narėse yra nepakankamas ir nevienodas. Mažiausios pažangos pasiekta būsto, sveikatos priežiūros ir švietimo srityse.

Patirtis, įgyta įgyvendinant rekomendaciją „Investicijos į vaikus“ ir Europos Audito Rūmų išvadas, įtikina, kad norint veiksmingai kovoti su vaikų socialine atskirtimi, reikia sustiprintų pastangų tikslingiau nukreipti ES finansavimo paramą valstybėse narėse.

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

2020 m. liepos–lapkričio mėn. Komisija, pasitelkusi internetinius klausimynus, tikslines grupes ir specialius posėdžius, atliko tikslines konsultacijas, kuriose dalyvavo Tarybos socialinės apsaugos komitete, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitete ir Regionų komitete dirbantys valstybių narių atstovai, Europos socialiniai partneriai, pilietinės visuomenės organizacijos ir patys vaikai. Šiame pasiūlyme iš esmės atspindėta konsultacijų metu gauta suinteresuotųjų šalių nuomonė.

Dauguma tikslinės konsultacijos respondentų pabrėžė, kad ES turi atlikti svarbų vaidmenį remdama nacionalines, regionines ir vietos institucijas, kad jos koordinuotomis pastangomis pagerintų pažeidžiamų vaikų padėtį. Suinteresuotosios šalys pritarė iniciatyvai dėl Europos vaiko garantijų sistemos ir pabrėžė, kaip svarbu užtikrinti galimybę vaikams gauti nemokamą ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, nemokamą mokslą, nemokamą sveikatos priežiūrą, tinkamą būstą ir sveiką mitybą bei dalyvauti pramoginėje ir laisvalaikio veikloje. Dauguma suinteresuotųjų šalių, su kuriomis buvo konsultuotasi, palankiai įvertino tai, kad siūloma parengti Tarybos rekomendaciją dėl Europos vaiko garantijų sistemos. Suinteresuotosios šalys taip pat pabrėžė, kad į Europos vaiko garantijų sistemos tikslinę grupę svarbu įtraukti konkrečias vaikų grupes. Jos pabrėžė, kad yra svarbu parengti ir įgyvendinti integruotas kovos su socialine atskirtimi ir išsivadavimo iš nepalankios socialinės padėties strategijas, skiriant dėmesį ne tik vaikų poreikiams, bet remiant išstisias šeimas.

Rengiant pasiūlymą taip pat gauta naudos iš plataus konsultavimosi su vaikais proceso, kuriame dalyvavo 10 000 vaikų. Konsultacijų rezultatuose – raginimas, kad Europos vaiko garantijų sistemoje būtų susitelkiama į konkrečias ir veiksmingas priemones, kurios skirtos užtikrinti vienodą požiūrį į visus vaikus, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamoje padėtyje esantiems vaikams, ir vienodas galimybes visiems vaikams gauti kokybišką bei įperkamą lavinimą nuo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros iki vidurinio išsilavinimo.

Konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis rezultatų santrauka pridėta prie Komisijos tarnybų darbinio dokumento, kuris pridodamas prie šio pasiūlymo.

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Pasiūlymas grindžiamas Komisijos tarnybų darbinio dokumentu, kuriame įvertintas rekomendacijos „Investicijos į vaikus“ įgyvendinimas, Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita dėl vaikų skurdo ir ekspertinės žinios, sukauptos Europos Parlamento prašymu vykdant daugiamečius parengiamuosius veiksmus, visų pirma „Vaiko garantijų sistemos galimybių studija“⁵⁰ ir „Tyrimą dėl galimos ES vaiko garantijų sistemos, įskaitant jos finansinį pagrindą, ekonominės įgyvendinimo sistemos“⁵¹.

⁵⁰ „Vaiko garantijų sistemos galimybių studija, galutinė ataskaita“, Europos Komisija, 2020 m.

⁵¹ „Tyrimas dėl galimos ES vaiko garantijų sistemos, įskaitant jos finansinį pagrindą, ekonominės įgyvendinimo sistemos, galutinė ataskaita“, Europos Komisija, 2020 m.

Vaiko garantijų sistemos galimybių studijos tikslas – patikslinti Europos vaiko garantijų sistemos potencialią taikymo sritį ir išanalizuoti jos įgyvendinimo sąlygas bei įvertinti jos pridėtinę vertę ES. Tyrime dėmesys buvo sutelktas į keturias konkrečias socialiai pažeidžiamų vaikų grupes: vaikų, kuriems skirta stacionarioji globa; neįgalių vaikų; migrantų kilmės vaikų (įskaitant pabėgėlių vaikus) ir vaikų stabilaus pagrindo neturinčiose šeimose. Jame analizuota galimybė joms garantuoti galimybę naudotis 5 pagrindinėmis paslaugomis: nemokama sveikatos priežiūra, nemokamu švietimu, nemokamu ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra, tinkamu būstu ir sveika mityba.

Tyrime padaryta išvada, kad galimybės pirmiau paminėtų kategorijų vaikams naudotis šiomis penkiomis paslaugomis iš tiesų turėtų būti pagerintos. Galimybių naudotis paslaugomis trūkumas gali turėti trumpalaikes ir ilgalaikes pasekmes patiems vaikams, bet taip pat ir visuomenei. Pagrindinės paslaugos turi būti įtraukios, siekiant užtikrinti, kad pažeidžiami vaikai gautų visapusišką naudą ir išvengtų stigmatizacijos bei segregacijos. Nors galimybės naudotis paslaugomis užtikrinimas būtų svarbi kovos su vaikų socialine atskirtimi dalis, tai reikėtų vertinti pasitelkus platesnį požiūrį, kaip nustatyta rekomendacijoje „Investicijos į vaikus“ ir galimybes suteikiančioje socialinės politikos sistemoje. Galiausiai, ES lėšos turi didžiulį potencialą atlikti veiksmingesnį strateginį vaidmenį remiant galimybes naudotis paslaugomis.

„Tyrime dėl galimos ES vaiko garantijų sistemos, įskaitant jos finansinį pagrindą, ekonominės įgyvendinimo sistemos“, kuriuo papildyta galimybių studija, nagrinėta, kokios būtų kompetentingų institucijų sąnaudos ir nauda joms, jei būtų garantuojama, kad visi pažeidžiami vaikai turėtų nediskriminuojamą galimybę naudotis 5 paslaugomis, kurias apima Europos vaiko garantijų sistema. Tyrime padaryta išvada, kad nauda turėtų ir trumpalaikį poveikį vaikų gyvenimui, ir ilgalaikį poveikį vaikų galimybėms jiems suaugus, visuomenei ir būsimoms viešosioms išlaidoms. Tyrimu atskleista, kad išlaidos, susijusios su pažeidžiamiesiems vaikams nemokamos mitybos mokykloje suteikimu, nemokamo kokybiško ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros užtikrinimu ir išlaidų už mokslą panaikinimu, yra santykinai nedidelės ir ypač mažos atsižvelgiant į potencialiai didelę naudą, kurią galėtų duoti tie veiksmai.

Galiausiai Komisija, Europos Parlamento prašymu ir bendradarbiaudama su UNICEF, vykdo bandomuosius projektus Bulgarijoje, Kroatijoje, Graikijoje ir Italijoje, kad šiuos veiksmus galėtų išbandyti vietoje, ir tiria šios politikos sistemas Vokietijoje, Lietuvoje ir Ispanijoje. Tai suteiks vertingą indėlį siūlomos rekomendacijos įgyvendinimo etape.

- **Poveikio vertinimas**

Siūloma priemonė – Tarybos rekomendacija – yra gairės, kaip įgyvendinti Europos vaiko garantijų sistemą, tuo pačiu metu suteikiant valstybėms narėms lankstumo kurti ir įgyvendinti priemones, atsižvelgiant į savo nacionalinę praktiką. Todėl poveikio vertinimas nereikalingas.

Rekomendacijų poveikis priklausys ne vien nuo to, kaip valstybės narės įgyvendins priemones. Konkrečios šalies aplinkybės, pavyzdžiui, makroekonominė padėtis, socialinės apsaugos sistemų struktūra, socialinės paslaugos ir darbo rinkos veikimas taip pat yra svarbūs ir dėl jų sunku atskirti konkretų pasiūlymo poveikį nuo kitų veiksnių.

Pridedamame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente yra pateikta svarbiausių sunkumų, susijusių su vaikų socialine atskirtimi, apžvalga, taip pat spragos, trukdančios pažeidžiamiesiems vaikams vienodai su kitais naudotis atitinkamomis paslaugomis. Jame taip pat pateikta preliminari rekomendacijos veiksmingumo ir galimo poveikio analizė.

Atliekant analizę naudotasi vidaus ir išorės ekspertinėmis žiniomis. Taip pat pasinaudota įvairia stebėsenos ir tarpusavio mokymosi veikla bei tikslinėse konsultacijose gautais atsiliepimais. Visas šis indėlis bendrai tapo šiame pasiūlyme išdėstytomis priemonėmis.

Be to, pasiūlytas geresnis duomenų rinkimas ES lygmeniu, kad būtų galima patobulinti valstybių narių veiksmų atidų stebėjimą. Į pasiūlymą įtraukta speciali nuostata po pirminio įgyvendinimo laikotarpio peržiūrėti rekomendaciją.

- **Reglamentavimo tinkamumas ir supaprastinimas**

Netaikoma.

- **Pagrindinės teisės**

Europos vaiko garantijų sistema bus prisidedama prie vaikų teisės į apsaugą ir priežiūrą, reikalingą jų gerovei, užtikrinimo ir prie teisinės, ekonominės ir socialinės šeimos apsaugos (ES pagrindinių teisių chartijos 24 ir 33 straipsniai).

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Šis pasiūlymas ES biudžetui finansinio poveikio neturi.

5. KITI ELEMENTAI

- **Įgyvendinimo planai ir stebėseną, vertinimas ir ataskaitų teikimo tvarka**

Siūloma, kad Komisija per Europos semestrą, kuris grindžiamas socialinių rodiklių suvestine, stebėtų, kaip įgyvendinama rekomendacija, įskaitant naują pagrindinį rodiklį dėl vaikų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis.

Pasiūlyme rekomenduojama, kad valstybės narės paskirtų nacionalinį vaiko garantijų sistemos koordinatorių, turintį tinkamų išteklių ir įgaliojimus, kuris veiksmingai koordinuotų ir stebėtų rekomendacijos įgyvendinimą ir būtų Komisijos kontaktinis asmuo. Komisija dirbs kartu su vaiko garantijų sistemos koordinatoriumi ir socialinės apsaugos komitetu, siekdama palengvinti tarpusavio mokymąsi (pvz., atliekant tarpusavio vertinimus arba tarpusavio konsultavimą), dalytis patirtimi, keistis gerąja praktika ir užtikrinti tolesnį darbą, susijusį su valstybių narių veiksmais įgyvendinant Europos vaiko garantijų sistemą.

Komisija reguliariai teiks ataskaitas socialinės apsaugos komitetui dėl rekomendacijos įgyvendinimo, remdamasi kas dvejus metus rengiamomis valstybių narių ataskaitomis.

Taip pat Komisija kartu su socialinės apsaugos komitetu nustatys bendrą stebėsenos sistemą, įskaitant kiekybinius ir kokybinius rodiklius, kad būtų galima įvertinti šios rekomendacijos įgyvendinimą. Komisija ir socialinės apsaugos komitetas taip pat bendradarbiaus siekdami pagerinti susijusių duomenų prieinamumą, aprėptį ir aktualumą ES lygmeniu.

Galiausiai, pasibaigus pirminiam rekomendacijos įgyvendinimo laikotarpiui, Komisija įvertins rekomendacijos įgyvendinimo pažangą ir po 5 metų nuo priėmimo pateiks Tarybai ataskaitą.

- **Išsamus konkrečių pasiūlymo nuostatų paaiškinimas**

1–2 dalyse apibrėžtas rekomendacijos tikslas ir jos individuali taikymo sritis (kokiems vaikams taikoma rekomendacija).

3 dalyje pateikiamos apibrėžtys, vartojamos siekiant šio pasiūlymo tikslų.

4–5 dalys yra rekomendacijos pagrindas. Jose valstybės narės raginamos užtikrinti veiksmingą ir nemokamą galimybę pažeidžiamiems vaikams gauti ikimokyklinį ugdymą ir

priežiūrą, švietimą ir dalyvauti mokyklinėje veikloje, taip pat gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir kiekvieną dieną mokykloje bent kartą gauti sveiką maistą. Be to, valstybės narės raginamos pažeidžiamiems vaikams garantuoti veiksmingą galimybę sveikai maitintis ir gyventi tinkamame būste. Valstybės narės turi nustatyti pažeidžiamus vaikus ir šioje grupėje atsižvelgti į konkrečias nepalankios padėties formas, su kuriomis susiduria pažeidžiami vaikai.

6 dalyje nurodomos pastangos, kurias turėtų dėti valstybės narės, kurdamos galimybės suteikiančią politikos sistemą socialinės atskirties problemoms spręsti bei panaikinti iš kartos į kartą išliekančius skurdo ir nepalankios padėties ciklus, ir tuo tikslu rekomenduojamos kelios politikos priemonės.

7–10 dalyse rekomenduojamas nacionalinių priemonių rinkinys, kurį turėtų taikyti valstybės narės, kad galėtų veiksmingai įgyvendinti Europos vaiko garantijų sistemą.

11 dalyje nustatomi valdymo ir ataskaitų teikimo mechanizmai. Tai apima šias rekomendacijas valstybėms narėms:

- paskirti nacionalinius vaiko garantijų sistemos koordinatorius, kurie koordinuos ir stebės rekomendacijos įgyvendinimą;
- nustatant pažeidžiamus vaikus ir kliūtis, su kuriomis jie susiduria siekdami galimybės naudotis ir naudodamiesi paslaugomis, kurias apima rekomendacija, įtraukti atitinkamas suinteresuotąsias šalis, atsižvelgiant į nacionalinę, regioninę ir vietos tvarką bei aplinkybes;
- pateikti Komisijai nacionalinį veiksmų planą, siekiant įgyvendinti rekomendaciją;
- vykdyti informavimo veiklą;
- rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant nacionalinių veiksmų planus įtraukti atitinkamas suinteresuotąsias šalis;
- reguliariai teikti atskaitas Komisijai.

12 dalyje nustatomi įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo mechanizmai ir palankiai vertinamas Komisijos ketinimas:

- rekomendacijos įgyvendinimo stebėsenai naudoti Europos semestrą;
- dirbti kartu su socialinės apsaugos komitetu ir vaiko garantijų sistemos koordinatoriais;
- reguliariai teikti atskaitas socialinės apsaugos komitetui;
- dirbti kartu su socialinės apsaugos komitetu stebėsenos sistemos ir atitinkamų rodiklių klausimais;
- peržiūrėti rekomendacijos įgyvendinimą ir pateikti Tarybai ataskaitą po 5 metų nuo jos priėmimo;
- sustiprinti informuotumo didinimo ir komunikacijos veiklą bei aktyviau platinti rezultatus.

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį kartu su 153 straipsnio 2 dalimi ir 153 straipsnio 1 dalies j punktu,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

kadangi:

- (1) pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 3 dalį Sąjunga kovoja su socialine atskirtimi ir diskriminacija ir skatina lygybę tarp moterų ir vyrų bei vaikų teisių apsaugą;
- (2) pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 9 straipsnį Sąjunga, nustatydamą ir įgyvendindamą savo politikos kryptis ir veiksmus, atsižvelgia į reikalavimus, susijusius su didelio užimtumo skatinimu, tinkamos socialinės apsaugos užtikrinimu, kova su socialine atskirtimi, taip pat aukšto lygio švietimu, mokymu ir žmonių sveikatos apsauga;
- (3) pagal SESV 151 straipsnį Sąjunga ir valstybės narės siekia skatinti užimtumą, geresnes gyvenimo ir darbo sąlygas, deramą socialinę apsaugą, administracijos ir darbuotojų dialogą bei žmogiškųjų išteklių plėtotę, siekiant nuolatinio didelio užimtumo ir kovojant su socialine atskirtimi. Pagal SESV 153 straipsnio 1 dalies j punktą, siekdama šių tikslų, Sąjunga remia ir papildo valstybių narių vykdomą veiklą kovos su socialine atskirtimi srityje;
- (4) Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje pripažįstama, kad vaikai turi teisę į jų gerovei užtikrinti būtiną apsaugą ir globą ir kad visuose valstybės ar privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovujamasi vaiko interesais. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 33 straipsnyje nustatyta, kad šeimai užtikrinama teisinė, ekonominė ir socialinė apsauga;
- (5) 1996 m. gegužės 3 d. peržiūrėtos Europos socialinės chartijos 17 straipsnyje patvirtinamas įsipareigojimas užtikrinti, kad vaikai gautų jiems reikiamą priežiūrą, pagalbą, švietimą ir mokymą;
- (6) 1989 m. lapkričio 20 d. priimtose Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos, kurią ratifikavo valstybės narės, 18, 24, 27, 28 ir 31 straipsniuose nustatyta, kad valstybės, Konvencijos šalys, pripažįsta vaiko teisę į valstybės pagalbą, aukščiausią prieinamą sveikatos lygį, galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, tinkamą gyvenimo lygį, švietimą, poilsį, pramoginę veiklą ir visapusišką dalyvavimą kultūriniame ir meniniame gyvenime;

- (7) Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos⁵², kurią ratifikavo Sąjunga ir visos jos valstybės narės, 7 straipsnyje nustatyta, kad valstybės, Konvencijos šalys, imasi visų būtinų priemonių, siekdamos užtikrinti, kad neįgalūs vaikai, taip pat kaip ir kiti vaikai, galėtų naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis;
- (8) Sąjunga, kartu su savo valstybėmis narėmis, yra visapusiškai įsipareigojusi būti lydere įgyvendinant Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslus, įskaitant tikslus panaikinti skurdą, užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti gerovę bei užtikrinti įtraukų ir teisingą kokybišką švietimą;
- (9) 2017 m. lapkričio mėn. Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija pristatė Europos socialinių teisių ramstį, kuriuo nustatyta 20 principų, skirtų remti gerai veikiančias ir sąžiningas darbo rinkas bei socialinės gerovės sistemas. 11 principu numatyta vaikų teisė į įperkama geros kokybės ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, apsaugą nuo skurdo ir į konkrečias priemones, skirtas didinti nepalankioje padėtyje esančių vaikų lygias galimybes;
- (10) 2013 m. vasario 20 d. Komisija priėmė rekomendaciją 2013/112/ES⁵³ „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“. Šioje rekomendacijoje nustatytas integruotas požiūris į vaikų skurdo arba socialinės atskirties mažinimą ir vaikų gerovės gerinimą, remiantis trimis ramsčiais: galimybe naudotis ištekliais; galimybe gauti kokybiškas paslaugas ir vaikų teise dalyvauti visuomenės gyvenime;
- (11) Europos Parlamentas savo 2015 m. lapkričio 24 d. rezoliucijoje⁵⁴ paragino Komisiją ir valstybes nares sukurti garantiją vaikams, svarbiausią dėmesį skiriant skurstantiems vaikams ir jų galimybėms naudotis paslaugomis. Europos Parlamentas savo 2021 m. kovo 11 d. rezoliucijoje⁵⁵ toliau paragino Komisiją 2021 m. pirmąjį ketvirtį pateikti pasiūlymą dėl Europos vaiko garantijų sistemos ir paragino valstybes nares investuoti visus turimus išteklius, įskaitant ES lėšas, į kovą su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi ir parengti vaiko garantijų sistemos nacionalinius veiksmų planus;
- (12) bendra deklaracija „Siekiant įveikti skurdą ir socialinę atskirtį – COVID-19 poveikio šeimoms mažinimas – bendradarbiavimas kuriant stiprių vaikų ateitį“, kurią 2020 m. gruodžio mėn. pasirašė Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos 24 ministrai, raginama sukurti Europos vaiko garantijų sistemą, grindžiamą rekomendacijos 2013/112/ES ir Europos socialinių teisių ramsčio bendrais principais ir integruotu požiūriu. Ministrai dar kartą patvirtino, kad būtina užtikrinti galimybę gauti nemokamą sveikatos priežiūrą, įperkama ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, tinkamą būstą ir pakankamą mitybą vaikams, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis;
- (13) Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane⁵⁶ pateiktas naujas postūmis kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi Sąjungoje, visų pirma nustačius tikslą iki 2030 m.

⁵² 2009 m. lapkričio 26 d. Tarybos sprendimas dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos sudarymo Europos bendrijos vardu, OL L 23, 2010 1 27, p. 35.

⁵³ 2013 m. vasario 20 d. Komisijos rekomendacija 2013/112/ES „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“, OL L 59, 2013 3 2, p. 5.

⁵⁴ 2015 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl nelygybės mažinimo ypatingą dėmesį skiriant vaikų skurdui (2014/2237(INI)).

⁵⁵ 2021 m. kovo 11 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl vaikų teisių, atsižvelgiant į ES vaiko teisių strategiją (2021/2523(RSP)).

⁵⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas“, COM(2021) 102 *final*.

asmenų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičių sumažinti 15 mln., įskaitant bent 5 mln. vaikų;

- (14) išsami Sąjungos vaiko teisių strategija⁵⁷ padeda stiprinti vaikų dalyvavimą visuomenėje, apsaugoti pažeidžiamus vaikus, įskaitant tuos, kuriems gresia socialinė ir ekonominė atskirtis bei marginalizacija, ginti vaikų teises internete, skatinti vaiko interesus atitinkantį teisingumą ir užkirsti kelią smurtui prieš vaikus bei su juo kovoti. Ja taip pat siekiama kovoti su vaikų diskriminacija, įskaitant jų lyties ar seksualinės orientacijos pagrindu arba jų tėvų lyties ar seksualinės orientacijos pagrindu;
- (15) šios rekomendacijos tikslas – užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti, užtikrinant pažeidžiamiems vaikams galimybę naudotis pagrindinių paslaugų rinkiniu. Pažeidžiami vaikai – jaunesni nei 18 metų asmenys, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis⁵⁸;
- (16) kad galėtų suteikti veiksmingą arba veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis paslaugomis, valstybės narės, pagal nacionalines aplinkybes ir metodus, turėtų arba organizuoti ir teikti tokias paslaugas, arba užtikrinti pakankamas išmokas, kad pažeidžiamų vaikų tėvai ar globėjai galėtų apmokėti tas paslaugas;
- (17) ES yra beveik 18 mln. vaikų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis. Vienas iš pagrindinių vaikų socialinę atskirtį lemiančių veiksnių yra nevienodos galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis, kurios būtinos gerovei užtikrinti ir socialiniams, kognityviniams bei emociniams įgūdžiams ugdyti. Skurstantys vaikai arba nepalankioje padėtyje esantys vaikai labiau linkę susidurti su kliūtimis, trukdančiomis gauti ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, įtraukų lavinimą, sveikatos priežiūrą, sveiką mitybą ir tinkamą būstą. Jų gyvenimas pradedamas esant nepalankioje padėtyje, o tai gali turėti ilgalaikį poveikį jų vystymuisi ir ateities perspektyvoms;
- (18) iš kartos į kartą išliekanti socialinė atskirtis kelia pavojų kelių kartų socialinei sanglaudai ir lemia didesnes išlaidas mūsų gerovės valstybėms, silpnindama ekonominę ir socialinę atsparumą. Lygių galimybių pažeidžiamiems vaikams naudotis pagrindinėmis paslaugomis gerinimas yra svarbi priemonė didinti pastangas siekiant užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti. Tokiu būdu taip pat prisidedama prie lygių galimybių pažeidžiamiems vaikams skatinimo ir kovojama su vaikų skurdu;
- (19) kova su nepalankia padėtimi nuo ankstyvo amžiaus yra ekonomiškai efektyvi investicija, taip pat ir ilgalaikėje perspektyvoje, nes ja prisidedama ne tik prie vaikų įtraukties ir jų geresnės socialinės bei ekonominės padėties jiems suaugus, bet taip pat prie ekonomikos ir visuomenės jiems geriau integruojantis į darbo rinką ir socialinį gyvenimą. Investavimas į lygias galimybes vaikams yra tvaraus ir integracinio augimo pagrindas, kuriuo grindžiamos teisingos ir atsparios visuomenės bei aukštesniais standartais paremta socialinė konvergencija. Tai taip pat padeda įveikti neigiamų demografinių pokyčių poveikį, mažinant įgūdžių ir darbo jėgos trūkumą ir užtikrinant geresnę teritorinę aprėptį, kartu išnaudojant perėjimo prie žaliosios ir skaitmeninės ekonomikos teikiamas galimybes;
- (20) lygios galimybės naudotis kokybišku ir įtraukiu ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra bei švietimu yra būtinos norint išsivaduoti iš socialinės atskirties, perduodamos iš kartos į kartą, ir užtikrinti lygias galimybes nepalankioje padėtyje esantiems vaikams. Tačiau

⁵⁷

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių strategija“, COM(2021) 142/1.

⁵⁸

Čia turimi galvoje vaikai, kuriems gresia skurdas, patiriantys didelį materialinį nepriteklį arba gyvenantys namų ūkiuose, kuriuose yra labai mažas darbo intensyvumas.

ribotas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros prieinamumas ir didelė kaina gali tapti kliūtimi vaikams iš mažas pajamas gaunančių šeimų. Jų lankomumo rodikliai yra gerokai prastesni ir tai vėliau lemia blogesnius mokymosi rezultatus bei didesnę mokyklos nebaigiančių vaikų skaičių, visų pirma migrantų kilmės vaikų arba romų vaikų. Bendrojo lavinimo įstaigas pradedančių lankyti neįgalių vaikų arba vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, segregacija ir diskriminacija išlieka didele problema. Mokymo įstaigos pasirinkimas turi atitikti vaiko interesus. Didėjantis migrantų kilmės vaikų skaičius švietimo sistemoje skatina užkirsti kelią segreguotai mokyklos aplinkai ir pritaikyti mokymo metodus;

- (21) svarbus mokymosi procesas, kurio metu įgyjami ir socialiniai įgūdžiai, vyksta užsiimant mokyklos organizuojama pramogine, laisvalaikio, sportine ar kultūrine veikla. Patvirtinta, kad tokia veikla yra naudinga, ypač nepalankioje padėtyje esantiems vaikams. Tačiau kai kurios vaikų grupės gali arba jos neįpirkti, arba jų dalyvavimą apsunkina tinkamos infrastruktūros stygius, menkos galimybės naudotis tokia veikla arba su kalba susijusios problemos;
- (22) vaikai iš mažas pajamas gaunančių šeimų turi menkas galimybes naudotis tam tikromis sveikatos priežiūros paslaugomis, pavyzdžiui, dantų priežiūra arba dantų koregavimo priemonėmis, pavyzdžiui dantų kabėmis, nešioti korekcinius lęšius arba akinius. Taip pat jie turi mažiau galimybių ir išteklių pasinaudoti ligų prevencijos arba sveikatinimo programomis. Skurdžios pajamos ir kiti socialiniai veiksniai reikšmingai veikia vaikų bendrą vystymąsi bei sveikatą, įskaitant psichikos sveikatą, ir didina prastos sveikatos riziką vėlesniais metais. Ankstyvas įsikišimas ir prevencija yra būtini. Geresnės galimybės naudotis visuomenės sveikatos prevencijos ir sveikatinimo programomis, įskaitant skiepijimą, ir parama tėvams gali padėti pasiekti geresnių rezultatų;
- (23) galimybė sveikai ir tvariai maitintis visų pirma yra išbandymas mažas pajamas gaunančioms šeimoms. Sveikas maistas ir mitybos programos gali padėti spręsti tokias problemas kaip prasta mityba, fizinio aktyvumo trūkumas, nutukimas arba alkoholio ir tabako vartojimas, mažinant mitybos nepakankamumą ir prastą mitybą, kuri yra labiau paplitusi tarp nepalankioje padėtyje esančių vaikų. Iš COVID-19 pandemijos patirties matyti, kokios svarbios yra mokyklinio maitinimo programos kai kuriems vaikams, kurie dėl izoliavimo staiga neteko patikimo mitybos šaltinio⁵⁹;
- (24) vaikams iš mažas pajamas gaunančių šeimų, migrantų kilmės vaikams arba mažumos rasinės ar etninės kilmės vaikams gresia didesnė rizika gyventi labai prastomis būsto sąlygomis, perpildytuose būstuose, patirti energijos nepriteklį ir jiems kyla didesnis pavojus tapti benamiais. Būsto išlaidos yra didelė našta, ypač vienišos motinos ar vienišo tėvo namų ūkiams. Aprūpinimas tinkamu būstu ir užtikrinimas, kad vaikai ir jų šeimos gautų tinkamą apgyvendinimą skubios pagalbos prieglaudoje – svarbus kovos su vaikų socialine atskirtimi ir benamystės rizikos mažinimo mechanizmas. Siekiant vaikų deinstitutionalizavimo, vaikai turėtų būti apgyvendinami globos institucijose tik kraštutiniu atveju, atsižvelgiant į vaiko interesus. Reikėtų skatinti kokybišką bendruomenę ar šeimą grindžiamą priežiūrą. Parama vaikams, kurie palieka globos instituciją, padėtų jiems gyventi savarankiškai ir socialiai integruotis;
- (25) COVID-19 pandemija gali turėti didelį poveikį šeimų ir vaikų ekonominei bei socialinei gerovei ir, tikėtina, kad ji gali neproporcingai paveikti nepalankioje padėtyje esančius vaikus. Mažas ir vidutinės pajamas gaunančiose gyventojų grupėse dėl

⁵⁹

2020 m. socialinės apsaugos komiteto metinė socialinės apsaugos rodiklių apžvalga (SARA) ir socialinės politikos krypčių raida. Ataskaita dėl svarbiausių socialinių iššūkių ir pagrindiniai pranešimai, p. 58.

augančio nedarbo ir ribotų nuotolinio darbo galimybių daromas potencialiai didelis neigiamas poveikis namų ūkių disponuojamosioms pajamoms, todėl jos susiduria su didesne pajamų praradimo rizika. Manoma, kad ši krizė pagilins esamą nelygybę ir dėl jos padidės namų ūkių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičius. Taip pat ji labai apsunkina paslaugų prieinamumą. Tarp labiausiai nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusiųjų yra įvairias nepalankios padėties formas patiriantys vaikai. Daugeliui vaikų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose nėra tinkamos šeimos paramos, įgūdžių ar įrangos, įskaitant atokių arba kaimo vietovių su nepakankama skaitmenine infrastruktūra vaikus, nuotolinis mokymasis buvo sunkus;

- (26) kovai su vaikų socialine atskirtimi ir COVID-19 pandemijos socialiniam ir ekonominiam poveikiui mažinti reikalingas integruotas, į asmenį orientuotas, daugialypis požiūris ir galimybes suteikianti politikos sistema. Bendradarbiavimo tarp įvairaus lygmens tarnybų ir jų veiklos koordinavimo stiprinimas garantuoja veiksmingą prevenciją ir remia vaikų socialinę įtrauktį. Kartu su galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis užtikrinimu visuose regionuose ir teritorijose, įskaitant investicijas į paslaugų infrastruktūrą ir darbo jėgą, taip pat būtina patobulinti atitinkamų politikos krypčių veiksmingumą ir aktualumą, derinti prevencines priemones bei taisomuosius veiksmus ir kuo geriau išnaudoti esamas priemones;
- (27) Europos semestro ekonomikos ir užimtumo koordinavimo procese, paremtame socialinių rodiklių suvestine, pabrėžiamas su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi susiję uždaviniai ir kelios valstybės narės gavo susijusias konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas. Užimtumo politikos gairėse pabrėžiama, kaip svarbu visiems, įskaitant vaikus, užtikrinti galimybę naudotis tam tikromis paslaugomis, pavyzdžiui, ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra, švietimu ir sveikatos priežiūra, kai tokia galimybė tampa būtina sąlyga lygioms galimybėms užtikrinti;
- (28) Europos vaiko garantijų sistemai remti suteikiamos Sąjungos lėšos ir kitos paramos priemonės. Iš pasiūlyto „Europos socialinio fondo +“⁶⁰ visos valstybės narės turės skirti atitinkamą sumą kovai su vaikų skurdu arba socialine atskirtimi. Valstybėse narėse, kuriose vaikų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičius viršija Sąjungos vidurkį, ši suma turės siekti bent 5 proc. jų nacionalinės „Europos socialinio fondo +“ asignavimų sumos. Europos regioninės plėtros fondo ir programos „InvestEU“ lėšomis taip pat bus remiamos investicijos į galimybes suteikiančią infrastruktūrą, pavyzdžiui, socialinį būstą ir ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros priemones, taip pat įrangą ir galimybes naudotis kokybiškomis pagrindinėmis paslaugomis. Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, kaip Europos ekonomikos gaivinimo plano ir priemonės „Next Generation EU“ sudedamąją dalį, siūlomas papildomas Sąjungos finansavimas kitai kartai, vaikams ir jaunimui skirtoms reformoms, investicijoms ir politikos kryptims, pavyzdžiui, švietimui ir įgūdžiams, kurie turi būti įtraukti į nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus⁶¹. Techninės paramos priemone galima remti valstybes nares, rengiančias ir įgyvendinančias struktūrines reformas švietimo, socialinių paslaugų, teisingumo ir sveikatos srityse, įskaitant tarpsektorines reformas kovai su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi;

⁶⁰ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl „Europos socialinio fondo+“ (ESF+), COM(2018) 382 *final*.

⁶¹ Pagal 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, OL L 57, 2021 2 18, p. 17–75.

- (29) valstybės narės taip pat gali naudotis 2017–2023 m. ES pieno, vaisių ir daržovių programa, kad sveiki maisto produktai taptų labiau prieinami vaikams ir kad jie geriau suprastų sveiko ir tvaraus maisto teikiamą naudą;
- (30) ši rekomendacija turėtų būti įgyvendinama pasitelkus nacionalinius veiksmų planus, pritaikytus prie nacionalinių, regioninių ir vietos aplinkybių. Šiuose nacionaliniuose planuose turėtų būti nustatyti pažeidžiami vaikai ir kliūtys, su kuriomis jie susiduria siekdami galimybės naudotis ir naudodamiesi paslaugomis, kurias apima ši rekomendacija. Šiuo tikslu valstybės narės turėtų įtraukti atitinkamas suinteresuotąsias šalis, įskaitant vaikų teises skatinančias nevyriausybinės organizacijas. Rekomendacijos įgyvendinimo pažanga turėtų būti reguliariai stebima Europos semestro kontekste, taip pat kuriant atitinkamus stebėsenos rodiklius;
- (31) šia rekomendacija papildoma rekomendacija 2013/112/ES, ji yra vienas iš siektinų Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano rezultatų ir ja papildoma išsami Sąjungos vaiko teisių strategija;
- (32) šioje rekomendacijoje visapusiškai paisoma subsidiarumo ir proporcingumo principų. Tai nepažeidžia valstybių narių nacionalinės proceso teisės principų ir teisinių tradicijų ir nėra išplečiami Sąjungos įgaliojimai.

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

EUROPOS VAIKO GARANTIJŲ SISTEMOS TIKSLAS IR TAIKymo SRITIS

- (1) Šios rekomendacijos tikslas – užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti, užtikrinant galimybę pažeidžiamiems vaikams naudotis pagrindinių paslaugų rinkiniu.
- (2) Ši rekomendacija taikoma pažeidžiamiems vaikams.

APIBRĖŽTYS

- (3) Šiame reglamente vartojamų terminų apibrėžtys:
- (a) pažeidžiami vaikai – jaunesni nei 18 metų asmenys, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis;
 - (b) migrantų kilmės vaikai – trečiųjų šalių piliečiai vaikai, nepriklausomai nuo jų migracijos statuso, ir valstybės narės pilietybę turintys migrantų šeimų vaikai, kurių bent vienas iš tėvų yra gimę užsienyje;
 - (c) vaikai stabilaus pagrindo neturinčiose šeimose – vaikai, patiriantys įvairius rizikos veiksnius, kurie lemia socialinę atskirtį, pavyzdžiui: gyvenimas namų ūkyje su vieniša motina ar vienišu tėvu; gyvenimas su neįgalia motina ar neįgalium tėvu; gyvenimas namų ūkyje, kuriame yra psichikos sveikatos problemų turinčių arba ilgalaikėmis ligomis sergančių asmenų; gyvenimas namų ūkyje, kuriame vartojami narkotikai arba vyrauja smurtas šeimoje; Sąjungos piliečio, kuris persikėlė į kitą valstybę narę, vaikai, likę savo kilmės valstybėje narėje; vaikai, kurių motina yra paauglė arba patys yra paauglės motinos; vaikai, kurių vienas iš tėvų yra kalėjime;
 - (d) veiksminga galimybė naudotis paslaugomis – padėtis, kai paslaugos yra sukurtos naudoti, įperkamos, prieinamos, geros kokybės, teikiamos laiku ir kai potencialūs vartotojai žino apie jas ir savo teises jomis naudotis;

- (e) veiksminga ir nemokama galimybė naudotis paslaugomis – padėtis, kai paslaugos yra nemokamos, sukurtos naudoti, įperkamos, prieinamos, geros kokybės, teikiamos laiku ir kai potencialūs vartotojai žino apie jas ir savo teises jomis naudotis;
- (f) mokyklinė veikla – mokymasis pasitelkus pramoginę, laisvalaikio, sportinę ar kultūrinę veiklą, kuri vykdoma įprastomis mokyklos valandomis arba kitu laiku, kurią organizuoja mokykla ir kuri įeina mokyklos mokymo programą arba yra su ja susijusi;
- (g) sveikas maistas arba sveika mityba – subalansuoto maisto vartojimas, kuris vaikams teikia jų fiziniam ir protiniam vystymuisi būtinų maisto medžiagų ir atitinka fiziologinius poreikius;
- (h) tinkamas būstas – gyvenamoji vieta, kuri atitinka dabartinius nacionalinius techninius standartus, yra pagrįstai priimtinos būklės, teikia pagrįsto lygio šiluminį komfortą ir yra prieinama už įperkama kainą.

PAGRINDINĖS REKOMENDACIJOS

- (4) Valstybės narės raginamos:
 - (a) užtikrinti pažeidžiamiems vaikams veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, švietimo ir mokyklinės veiklos bei sveikatos priežiūros paslaugomis ir kiekvieną dieną mokykloje bent kartą gauti sveiką maistą;
 - (b) užtikrinti pažeidžiamiems vaikams veiksmingą galimybę sveikai maitintis ir gyventi tinkamame būste.
- (5) valstybės narės turėtų nustatyti pažeidžiamus vaikus ir šioje grupėje atsižvelgti, kai tikslinga kuriant nacionalines integruotas priemones, į konkrečius sunkumus, su kuriais susiduria:
 - (a) benamiai vaikai arba vaikai, gyvenantys labai prastomis būsto sąlygomis;
 - (b) neįgalūs vaikai;
 - (c) migrantų kilmės vaikai;
 - (d) vaikai, turintys mažumos rasinę ar etninę kilmę (visų pirma, romų kilmę);
 - (e) vaikai, kuriems skirta alternatyvi priežiūra (ypač institucinė);
 - (f) vaikai stabilaus pagrindo neturinčiose šeimose.

GALIMYBES SUTEIKIANTI POLITIKOS SISTEMA

- (6) Valstybės narės raginamos sukurti integruotą ir galimybes suteikiančią politikos sistemą, kad būtų galima spręsti vaikų socialinės atskirties klausimą, dėmesį skiriant iš kartos į kartą išliekančių skurdo ir nepalankios padėties ciklą panaikinimui ir COVID-19 pandemijos socialinio ir ekonominio poveikio mažinimui. Šiuo tikslu, įgyvendindamos šią rekomendaciją, valstybės narės turėtų:
 - (a) užtikrinti socialinės, švietimo, sveikatos, mitybos ir būsto politikos kryptį derėjimą su šia rekomendacija nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis ir, jei įmanoma, integruotai pagerinti jų tinkamumą remiant vaikus;

- (b) padidinti investicijas į švietimo, tinkamos sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sistemas, kad būtų galima veiksmingai tenkinti vaikų ir jų šeimų poreikius, visų pirma tų, kuriems gresia socialinė atskirtis;
- (c) užtikrinti tinkamą politiką ir išteklius, taip pat taikant darbo rinkos integravimo priemones tėvams arba globėjams ir pajamų rėmimą šeimoms bei namų ūkiams, kad finansinės kliūtys vaikams nepanaikintų galimybių naudotis kokybiškais paslaugomis;
- (d) spręsti socialinės atskirties teritorinio aspekto problemas, atsižvelgiant į konkrečius vaikų poreikius pagal išskirtines miesto, kaimo, atokias ir atskirtas vietas, remiantis integruotu ir plataus pobūdžio požiūriu;
- (e) stiprinti bendradarbiavimą su nacionalinėmis, regioninėmis ir vietos institucijomis, socialinės ekonomikos organizacijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis bei jas įtraukti į politikos kryptių ir kokybiškų paslaugų vaikams kūrimą, įgyvendinimą ir stebėseną;
- (f) imtis priemonių skatinti įtraukti ir vengti pažeidžiamų vaikų diskriminacijos ir stigmatizacijos bei kovoti su jomis;
- (g) remti strategines investicijas į kokybiškas paslaugas vaikams, įskaitant galimybes suteikiančią infrastruktūrą ir kvalifikuotą darbo jėgą;
- (h) skirti tinkamus išteklius šioms rekomendacijoms įgyvendinti ir optimaliai išnaudoti nacionalines ir ES lėšas, visų pirma „Europos socialinio fondo +“, Europos regioninės plėtros fondo, iniciatyvos „REACT-EU“, programos „InvestEU“, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir Techninės paramos priemonės.

IKIMOKYKLINIS UGDYMAS IR PRIEŽIŪRA, ŠVIETIMAS IR MOKYKLINĖ VEIKLA IR SVEIKAS MAISTAS KIEKVIENĄ MOKYKLOS DIENĄ

- (7) Siekiant užtikrinti pažeidžiamiems vaikams veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, švietimo ir mokyklinės veiklos paslaugomis ir sveiką maistą kiekvieną mokyklos dieną, valstybė narės raginamos:
 - (a) nustatyti ir šalinti finansines ir nefinansines kliūtis dalyvauti ikimokykliniame ugdyme ir priežiūroje, švietime ir mokyklinėje veikloje;
 - (b) imtis priemonių užkirsti kelią mokyklos nebaigimui ir sumažinti jo atvejų skaičių, iš naujo įtraukti į mokslą vaikus, kuriems gresia nebaigti švietimo ar mokymo įstaigos arba kurie jos nebaigė;
 - (c) teikti mokymosi pagalbą vaikams, turintiems mokymosi sunkumų, kad būtų galima kompensuoti jų kalbinius, kognityvinius ir švietimo trūkumus;
 - (d) pritaikyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei švietimo įstaigų patalpas ir mokomąją medžiagą prie neįgalių vaikų poreikių, naudojant įtraukius mokymo ir mokymosi metodus; šiam tikslui užtikrinti kvalifikuotus mokytojus ir kitus švietimo specialistus, pavyzdžiui, psichologus, logopedus, reabilitologus arba mokytojų padėjėjus;
 - (e) įdiegti priemones, padedančias įtraukiam švietimui ir vengti segreguotų klasių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei švietimo įstaigose; taip pat galima

suteikti pirmenybę arba ankstyvą galimybę naudotis paslaugomis pažeidžiamiesiems vaikams;

- (f) užtikrinti galimybę kiekvieną dieną mokykloje bent kartą gauti sveiką maistą;
- (g) užtikrinti aprūpinimą mokomąja medžiaga, įskaitant vadovėlius ar uniformas, kai taikytina;
- (h) teikti didelės spartos ryšį, skaitmenines paslaugas ir nuotoliniam mokymui reikalingą tinkamą įrangą, kad būtų galima užtikrinti galimybę naudotis mokomuoju turiniu internete;
- (i) užtikrinti transportą į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei švietimo įstaigas, kai taikytina;
- (j) užtikrinti lygias ir įtraukias galimybes naudotis mokykline veikla, įskaitant dalyvavimą mokyklinėse išvykose;
- (k) sukurti švietimo įstaigų, vietos bendruomenių, socialinių paslaugų ir socialinės ekonomikos subjektų bendradarbiavimo sistemą, siekiant paremti įtraukų švietimą, teikti vaikų priežiūrą po pamokų ir sudaryti sąlygas dalyvauti sportinėje, laisvalaikio ir kultūrinėje veikloje bei kurti švietimo įstaigas, kaip įtraukties ir dalyvavimo centrus, bei į jas investuoti.

SVEIKATOS PRIEŽIŪRA

- (8) Siekiant pažeidžiamiesiems vaikams garantuoti veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis kokybiškos sveikatos priežiūros paslaugomis, valstybės narės raginamos:
 - (a) palengvinti ankstyvą ligų ir vystymosi problemų nustatymą bei gydymą, įskaitant su psichikos sveikata susijusias ligas, užtikrinti galimybę reguliariai pasitikrinti sveikatą, taip pat pas odontologą ir oftalmologą, ir dalyvauti atrankinio sveikatos tikrinimo programose; užtikrinti laiku atliekamus gydomuosius ir reabilitacinius veiksmus, įskaitant galimybę gauti vaistų, gydymą bei priežiūros paslaugas ir galimybę dalyvauti skiepavimo programose;
 - (b) teikti tikslines reabilitacijos ir mokymosi gyventi paslaugas neįgaliesiems vaikams;
 - (c) įgyvendinti pažeidžiamiesiems vaikams ir jų šeimoms, taip pat su vaikais dirbantiems specialistams skirtas prieinamas sveikatinimo ir ligų prevencijos programas.

SVEIKA MITYBA

- (9) Siekiant pažeidžiamiesiems vaikams garantuoti galimybę gauti pakankamą ir sveiką mitybą, įskaitant pagal ES pieno, vaisių ir daržovių programą, valstybės narės raginamos:
 - (a) remti galimybę valgyti sveiką maistą taip pat ir ne mokykloje, įskaitant paramą natūra arba finansinę paramą;
 - (b) užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei švietimo įstaigose mitybos standartai atitiktų specialius mitybos poreikius;
 - (c) riboti daug riebalų, druskos ir cukraus turintį maistą ir jo reklamavimą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei švietimo įstaigose;

- (d) teikti tinkamą informaciją vaikams ir šeimoms apie sveiką vaikų mitybą.

TINKAMAS BŪSTAS

- (10) Siekiant pažeidžiamiems vaikams garantuoti veiksmingą galimybę gyventi tinkamame būste, valstybės narės raginamos:
- (a) užtikrinti, kad benamiai vaikai ir jų šeimos gautų tinkamą apgyvendinimą skubios pagalbos prieglaudose, būtų greitai perkelti iš tokių prieglaudų į nuolatinį būstą ir jiems būtų teikiamos atitinkamos socialinės bei konsultacinės paslaugos;
 - (b) įvertinti ir prireikus peržiūrėti nacionalinę, regioninę ir vietos būsto politiką ir imtis veiksmų, kad būtų tinkamai atsižvelgta į šeimų, turinčių pažeidžiamų vaikų, interesus, įskaitant energijos nepritekliaus problemos sprendimą; šis vertinimas ir peržiūra taip pat turėtų apimti socialinio būsto politiką ir pašalpas būstui;
 - (c) užtikrinti pažeidžiamiems vaikams ir jų šeimoms prioritetinę galimybę laiku gauti socialinį būstą;
 - (d) atsižvelgiant į vaiko interesus, užkirsti kelią vaikų apgyvendinimui globos institucijose; užtikrinti vaikų perėjimą iš priežiūros globos institucijose prie bendruomenės ar šeima grindžiamos priežiūros ir remti jų savarankišką gyvenimą ir socialinę integraciją.

VALDYMAS IR ATASKAITŲ TEIKIMAS

- (11) Siekiant patikimo valdymo, stebėsenos ir ataskaitų teikimo, valstybės narės raginamos:

Nacionaliniai vaiko garantijų sistemos koordinatoriai

- (a) skirti nacionalinį vaiko garantijų sistemos koordinatorių, turintį tinkamų išteklių ir įgaliojimus, sudarant galimybes veiksmingai koordinuoti ir stebėti šios rekomendacijos įgyvendinimą;

Pažeidžiamų vaikų nustatymas

- (b) siekiant kuo veiksmingiau skirti priemones pažeidžiamiems vaikams ir, atsižvelgiant į nacionalines, regionines ir vietos organizacijas bei aplinkybes, įtraukti atitinkamas suinteresuotąsias šalis į pažeidžiamų vaikų ir kliūčių, su kuriomis jie susiduria siekdami galimybės naudotis ir naudodamiesi paslaugomis, kurias apima rekomendacija, nustatymo procesą;

Nacionaliniai veiksmų planai

- (c) per šešis mėnesius nuo šios rekomendacijos priėmimo pateikti Komisijai laikotarpį iki 2030 m. apimantį veiksmų planą šiai rekomendacijai įgyvendinti, atsižvelgiant į nacionalines, regionines ir vietos aplinkybes. Veiksmų plane visų pirma turėtų būti:
 - i) tikslinės pažeidžiamų vaikų, kuriems bus skiriamos atitinkamos integruotos priemonės, kategorijos;

- ii) siektini kiekybiniai ir kokybiniai tikslai, kalbant apie pažeidžiamiesiems vaikams skiriamas atitinkamas priemonės, atsižvelgiant į regioninius ir vietos skirtumus;
- iii) planuojamos arba priimtose priemonės įgyvendinant šią rekomendaciją, įskaitant regioniniu ir vietos lygmenimis, ir reikalingi finansiniai ištekliai bei terminai;
- iv) kitos planuojamos arba priimtose priemonės vaikų socialinės atskirties problemoms spręsti ir iš kartos į kartą išliekantiems nepalankios padėties ciklams panaikinti, visų pirma grindžiamos galimybes suteikiančia politikos sistema, pateikta 6 dalyje;
- v) nacionalinė duomenų rinkimo apie šią rekomendaciją, jos stebėsenos ir vertinimo sistema, taip pat siekiant sukurti bendrą stebėsenos sistemą, nurodytą 12 dalies d punkte.

Informavimas

- (d) parengti veiksmingas informavimo priemonės pažeidžiamiesiems vaikams ir jų šeimoms, visų pirma regioniniu ir vietos lygmenimis, pasitelkus švietimo įstaigas, apmokytus tarpininkus, paramos šeimai tarnybas, pilietinę visuomenę ir socialinės ekonomikos organizacijas, siekiant didinti informuotumą ir skatinti bei lengvinti naudojimąsi šios rekomendacijos apimamomis paslaugomis;

Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas

- (e) užtikrinti regioninių, vietos ir kitų atitinkamų institucijų, vaikų ir pilietinei visuomenei atstovaujančių atitinkamų suinteresuotųjų šalių, nevyriausybinų organizacijų, švietimo įstaigų ir įstaigų, atsakingų už socialinės įtraukties ir integracijos, vaikų teisių, įtraukaus švietimo ir nediskriminavimo skatinimą, įskaitant nacionalines lygybės institucijas, dalyvavimą rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant veiksmų planą;

Ataskaitų teikimas Komisijai

- (f) kas dvejus metus teikti Komisijai ataskaitas apie šios rekomendacijos įgyvendinimo pažangą laikantis nacionalinio veiksmų plano.

ĮGYVENDINIMAS, STEBĖSENA IR VERTINIMAS

- (12) Taryba palankiai vertina Komisijos ketinimą:
 - (a) stebėti šios rekomendacijos įgyvendinimo pažangą, įskaitant jos rezultatus ir poveikį pažeidžiamiesiems vaikams Europos semestro kontekste ir siūlyti, kai tinkama, konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas valstybėms narėms;
 - (b) bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, nacionaliniais vaiko garantijų sistemos koordinatoriais ir socialinės apsaugos komitetu, siekiant palengvinti tarpusavio mokymąsi, dalytis patirtimi, keistis gerąja patirtimi ir pratęsti veiksmus, kurių buvo imtasi reaguojant į šią rekomendaciją, kaip nustatyta atitinkamuose nacionaliniuose veiksmų planuose;
 - (c) reguliariai teikti ataskaitas socialinės apsaugos komitetui dėl rekomendacijos įgyvendinimo pažangos, remiantis valstybių narių rengiamomis ataskaitomis;
 - (d) bendradarbiauti su socialinės apsaugos komitetu, siekiant:

- i) nustatyti bendrą stebėsenos sistemą ir parengti sutartus bendrus kiekybinius ir kokybinius rodiklius šios rekomendacijos įgyvendinimui vertinti;
 - ii) siekiant prisidėti prie politikos formavimo, Sąjungos lygmeniu pagerinti palyginamų duomenų prieinamumą, aprėptį ir aktualumą, įskaitant duomenis apie pažeidžiamus vaikus ir jų galimybes naudotis paslaugomis, ir vaikams skirtų pašalpų pakankamumą bei aprėptį;
- (e) peržiūrėti šios rekomendacijos įgyvendinimo pažangą ir pateikti Tarybai ataskaitą po 5 metų nuo jos priėmimo;
- (f) sustiprinti informuotumo didinimą ir informavimo veiklą bei išplėsti rezultatų ir gerosios patirties pavyzdžių Sąjungos lygmeniu bei tarp valstybių narių ir atitinkamų suinteresuotųjų šalių sklaidą.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas